

3. Криворучко В.В. Основні риси формування сільськогосподарського маркетингу в сучасних умовах // Матеріали I Всеукраїнської заочної науково-практичної конференції ["Актуальні питання сучасної економіки"], (Умань, 20-22 січня 2010 р.) / Уманський національний університет садівництва. – Умань. – 2010.
4. Лобанов М.І., Григор'єв С.М. Розвиток маркетингової діяльності особистих селянських господарств / М.І. Лобанов, С.М. Григор'єв // Агроінком. - 2006. - №7-8.- С.23-27.
5. Нагорнова С.С. Формування системи аграрного маркетингу в сучасних умовах // Вісн. ХНТУСГ. – 2007. – № 56. – С. 187-192
6. Островський П.І. Аграрний маркетинг. Навчальний посібник / Островський П.І. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 224 с.
7. Цыпкин Ю.А. Агромаркетинг / Ю.А. Цыпкин, А.Н. Люкшинов – М.: Колос, 1999. – 310 с.
8. Davis J.H. and Goldberg P.A. A Concept of agribusiness. – Boston, Mass.: Harvard Univ., 1957.

УДК 33: 631. 11 (477)

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА В УКРАЇНІ

*Гончарський І.Л. – директор Скадовського технікуму
ДВНЗ "Херсонський державний аграрний університет",
аспірант Херсонського ДАУ*

Актуальність теми. Глобальна світова економічна криза 2008-2010 рр. зумовлює необхідність врахування її уроків на національному рівні у діяльності українських підприємств. Враховуючи, що в Україні аграрна сфера економіки є стратегічною галуззю: формує 17% ВВП, близько 60% фонду споживання населення, аграрний сектор є одним із бюджетоутворюючих секторів національної економіки, частка якого у зведеному бюджеті України за останні роки становить 8-9%, а також займає друге місце серед секторів економіки у товарній структурі експорту[1], аналіз глобальних процесів та виявлення характеру їх впливу на результативність сільськогосподарських підприємств є одним із найважливіших напрямів дослідження аграрної сфери, що й визначило тему даної статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій та постановка проблеми. Концептуальні питання комплексного підходу до аналізу ефективності функціонування сільськогосподарського підприємства розглядали вітчизняні та зарубіжні вчені, зокрема: В. Бойцов, В. Версан, Г. Вороній, О. Гличов, О. Гоголя, Дж. Джуран, К. Ісікава, П.Калита, Л. Кириченко, Ф. Лапідус, І. Мазур, Л.Мармуль, В. Мозолук, Ю.Огвоздін, В. Окрепілов, В.Перебийніс, Г.Тагуті, А. Фейгенбаум, С.Фомічов, Дж. Харрінгтон, І.Чайка, О.Чернега, М.Шаповал, І.М.Шустіна, та інші науковці. Однак недостатньо повно досліджено характер глобальних впливів на діяльність сільськогосподарських підприємств в Україні. До аналізу ефективного

функціонування сільськогосподарського підприємства в Україні потрібно підходити із характеристикою природи та змісту сучасної глобальної фінансово-економічної кризи, врахування особливостей яких мають надати підприємствам інструменти стабілізації виробничої діяльності в нових умовах.

Метою статті є аналіз напрямів впливу глобальних процесів на ефективність функціонування сільськогосподарського підприємства. Для досягнення даної мети необхідно виконати такі завдання:

- ✓ здійснити аналіз природи глобальної кризи у світовій економіці у 2007-2010 рр.;
- ✓ дослідити характер впливу глобальних тенденцій на ефективність діяльності сільськогосподарського підприємства;
- ✓ обґрунтувати необхідність державного управління ефективністю функціонування сільськогосподарського підприємства в умовах глобалізації економіки.

Результати досліджень. Інтеграція України у світові соціально-економічні процеси потребує осмислення природи та змісту глобальних економічних та неекономічних впливів на результативність сільськогосподарського підприємства в Україні на початку XXI століття. Адекватне осмислення характеру сучасних глобальних впливів на національні економіки потребує аналізу суперечностей сучасного господарського розвитку, є головною ланкою у формуванні умов стабільного соціально-економічного розвитку [2]. Слід відразу зазначити, що розв'язання суперечностей сучасного господарювання можливе тільки на базі свідомого централізованого впливу держави, тому що ринковий механізм у силу індивідуалізованих інтересів не в змозі розв'язати дану проблему.

У процесі аналізу потрібно осмислити суперечність між *загальним* (глобальним) та *окремим* (одиничним), яка є основою рушійної сили сучасної ринкової системи господарювання. Загальне, на сучасному етапі цивілізаційного розвитку, реалізується через глобальне, яке є однією із форм функціонування загального. Співвідношення між загальним (глобальним) та окремим здійснюється за певними правилами, які формувалися декілька століть, поступово. В умовах ринку це співвідношення формувалося стихійно. Кожен суб'єкт господарських відносин на свій страх і ризик самостійно приймає господарське рішення про характер і параметри його участі у виробництві. Якщо витрати індивідуального виробника суспільство (глобальний світ) визнає як суспільно необхідні, то такий суб'єкт функціонує ефективно. У протилежному разі такий суб'єкт банкрутує та припиняє своє функціонування.

Окреме (одиничне) у сучасній господарській системі функціонує у формі приватної власності. Ринкова система господарювання має потужну рушійну силу – приватну власність, приватний інтерес, який у конкурентній боротьбі доводить ефективність індивідуальних методів управління та господарювання. На практиці здійснюється природній відбір економічно ефективних підприємств. Неефективні підприємства банкрутують та припиняють своє функціонування.

Протягом останніх 400-500 років ринкова система господарювання у жорсткій конкуренції постійно демонструвала свою перевагу над іншими системами. Приватна власність, яка функціонує через приватний інтерес, була завжди рушійною силою ринкової системи господарювання. Проте в останні десятиліття економіка світу змінилася. Стихійні взаємовідносини між загальним та окремим, як основна форма відносин, призводять до народження проблем, які унеможливають стабільний цивілізаційний розвиток. Про це свідчать сучасні глобальні процеси, які впливають на діяльність сучасних підприємств, особливо у

сільському господарстві. Наприклад, А. Аганбегян у монографії “Кризис: беда и шанс для России” (електронний ресурс) аналізує суть сучасної фінансово-економічної кризи. Однією із особливостей сучасної глобальної кризи, яка негативно впливає на економіку держав, констатує автор, є всебічність. Вона охоплює усі фінансові сфери, економіку в усій її різноманітності, соціальну сферу, а іноді переростає в політичну кризу. Цим сучасна глобальна криза відрізняється від багатьох спеціалізованих криз в країнах, які відбувалися раніше та обвалювали іпотеку й нерухомість, фінансову сферу, окремі галузі економіки. Джерелом кризи стали цінні папери різного рівня, включаючи похідні фінансові інструменти, які відірвалися від реальних процесів продажу і купівлі нерухомості (зазначено нами - І.Г.) і за обсягами багатократно їх перевищили. Вони стали жити самостійним життям (зазначено нами - І.Г.), що невідворотно привело до утворення великої бульбашки похідних цінних паперів. Криза розірвала цю бульбашку. Через деякий час лопнули інші бульбашки, утворені похідними цінними паперами: ф'ючерсами, деривативами та ін. Наприклад, на 60 трлн. дол. світового ВВП припадало 600 трлн. дол. похідних цінних паперів. Вартість похідних цінних паперів повністю відірвалася від вартості товарів [3].

Самостійно на базі ринкових механізмів самоорганізації із її гіпертрофованим індивідуальним інтересом криза не могла бути подолана. Тому у цей процес втрутилася держава, яка підтримала фінансові організації, особливо банки, а також іпотеку. Джерелом фінансової підтримки стали бюджетні кошти, що різко збільшило дефіцити бюджетів та призвело до скорочення інших бюджетних витрат. У результаті скоротився платоспроможний попит на різноманітну продукцію, стали знижуватися світові ціни на продукцію: на нафту і газ – у три рази; на метал - на 30% і більше; на продовольство у зв'язку з високим урожаєм у 2008 р. - у 1,5 і навіть у 2 рази - на різну сільськогосподарську продукцію (зазначено нами - І.Г.), результатом чого став скорочуватися прибуток багатьох підприємств та організацій. Криза розповсюдилася і на населення, яке у період кризи перестало купувати житло, автомашини, інші товари, попит на які різко впав. Скорочення житлового будівництва на 30-40%, автомобілебудування на 20-30% по ланцюжку викликало зниження виробництва у постачальників матеріалів, металу, необхідних виробів. Так фінансова криза переросла у загальноекономічну і у розвинутих країнах почалася рецесія-скорочення виробництва[3] і як закономірний наслідок - глобальне зниження економічної ефективності функціонування підприємств. Тобто, початок фінансової кризи не був у сфері виробництва але наслідками її стало зниження ефективності функціонування підприємств у виробничій сфері: скорочення виробництва, збільшення безробіття і т. ін.[3].

А. Аганбегян, аналізуючи зміст сучасної глобальної кризи, справедливо відмічає її всебічність, комплексний, затяжний характер. Всебічність кризи характеризується тим, що фінансово-економічна криза переросла в соціальну, а подекуди й у політичну. Автор також підкреслює відрив фінансового від реального капіталу (у 5-10 разів). Він також справедливо зауважує, що причиною самозростання фінансового капіталу стала неможливість його контролю зі сторони держави.

Вивчаючи причину світової кризи, А. Аганбегян справедливо підкреслює неконтрольоване зростання економіки, яке за якістю зростання світової економіки виявилось (але уже після того, як події сталися – І.Г.) незадовільним. Необхідно поставити запитання: “Чи об'єктивно оцінені причини сучасної глобальної кризи?” Відповідь на це запитання можна знайти у заходах, які приймають розвинуті країни для виходу із кризи. А.Аганбегян наводить дані про заходи, які

прийнятті розвинутими країнами для виходу із кризи: зниження облікової ставки на фоні незначної інфляції (ілюзія зростання, за Кейнсом) та установлення її на таких мінімальних рівнях, щоб гроші були максимально дешевими, проценти за кредит, особливо інвестиційний, стояли на низькому рівні; розробленні фінансові антикризові заходи:

США: перша антикризова програма - "План Полсона" 703 млрд. дол. (5 % ВВП);

додаткова антикризова програма – 800 млрд. дол. (збільшить антикризовий пакет засобів до 10 % ВВП);

Європа: направлено вже 2 трлн. дол. (біля 13 % ВВП);

Росія: сумарний пакет антикризових заходів на I квартал 2009 г. – близько 10 трлн. руб (понад 20 % ВВП)[2]. Але найбільш цікавим у системі антикризових заходів є надання соціальної допомоги населенню. Тут і пільги для громадян із відстрочкою іпотечного кредиту, якщо вони втратили роботу чи значну частину зарплати. Це збільшення гарантій збереження вкладів при банкрутстві банків, збільшення допомоги по безробіттю та ін. [3].

Із наведених вище антикризових заходів, які прийняли високорозвинуті країни, видно, що вони вбачають головну причину глобальної фінансово-економічної кризи у зниженні економічної ефективності виробництва та відсутності достатніх капіталів для забезпечення економічного зростання.

Насправді ж дійсними чинниками глобальної фінансово-економічної та соціальної кризи є існуюча ринкова система господарювання на ліберальних засадах, відсутність інструментів узгодження обсягів реального та фінансового капіталу, існуюча система розподілу знов утвореної вартості. Цей висновок можна зробити, проаналізувавши монографію А. Аганбегяна "Кризис: беда и шанс для России" [3]. Основними ознаками глобальної фінансово-економічної кризи є такі: стихія у формуванні ринкових фінансових інструментів, які мали б захистити (застрахувати) бізнес від невизначеності поведінки ринкових суб'єктів (вони навпаки, порушили фінансові співвідношення реального та фінансового капіталу); порушення співвідношення призвело до глобального зниження ефективності функціонування господарських суб'єктів; порушення соціальної справедливості при розподілі знов утвореної вартості; забезпечення економічної ефективності одних суб'єктів за рахунок інших або за рахунок майбутніх поколінь та екології.

Для визначення майбутньої економічної ефективності господарюючі суб'єкти (підприємства) мають мати інструменти, за допомогою яких можна було б точно прогнозувати бажані результати, але не після того, коли господарські події вже відбулися, а до того, коли ще можна прийняти потрібні господарські рішення. Дані інструменти мали б забезпечити можливість завчасно контролювати співвідношення між реальним та фінансовим капіталом. В умовах ринку, враховуючи його самоорганізованість, такі інструменти мали б бути у кожного господарського суб'єкта, але дані інструменти відсутні, тому що суб'єкти не опікуються загальними пропорціями та тенденціями відтворення виробництва. Функції контролю за загальними пропорціями мали б бути у державних або наддержавних органів, проте наявність контролюючих органів (державних або наддержавних) у певному сенсі суперечить принципам організації ринкової економіки. Формування інструментів розв'язання даної суперечності лежить у площині побудови механізмів оптимізації повноважень та відповідальності державних або наддержавних органів та господарських суб'єктів [4, с. 116-169].

На село негативно впливають глобальні процеси, які спричинені зникненням бар'єрів між державами, розвитком міграції населення, трансформацією аграрного сектору економіки. В Україні на реформи аграрного сектору вплинули світові тенденції у трансформації відносин власності на землі сільськогосподарського призначення. Майже як панацею у розв'язанні проблем сільського господарства в Україні вважають введення приватної власності на землю сільськогосподарського призначення. З 1992 року в Україні державна влада намагається перетворити землю сільськогосподарського призначення в товар, що буцімто має розв'язати проблему залучення достатньої кількості інвестицій у сільське господарство. За роки непередуманих реформ аграрного сектору економіки село в Україні вимирає. Радгоспи і колгоспи ліквідували, але на їх місці адекватних, або більш ефективних форм господарювання не утворили. За оцінками експертів, після так званих реформ село зазнало збитків більше, ніж під час Великої Вітчизняної війни 1941-1945 рр.

Непередумана та незакінчена реформа відносин власності на землю сільськогосподарського призначення привела аграрну сферу у глухий кут. Наділення селян земельними паями замість відновлення соціальної справедливості на селі (землею мають володіти ті, які на ній працюють) виявився насправді маневром влади для заволодіння безцінним, Богом даним, ресурсом, який має служити усьому народові, а не окремій купці багатіїв – олігархів. Реформа відносин власності породила масу проблем, із яких потрібно виділити наступні:

- ✓ значна кількість земель сільськогосподарського призначення належить правонаступникам колективних підприємств. Понад 60 % цих осіб – пенсіонери та люди похилого віку у яких відсутня відповідна агрономічна освіта. Земля може бути куплена у людей просто за безцінь (відсутність установленої цінової політики з цього питання, необізнаність селян із сучасними ринковими умовами та тотальне падіння цін на землю);
- ✓ малий відсоток довгострокових орендарів землі та невикористання окремих ділянок;
- ✓ низький рівень орендної плати. Великі аграрні підприємства монополізували ринок землі;
- ✓ неефективність системи реєстрації прав власності на землю;
- ✓ незрілість ринку землі;
- ✓ відсутність дієвих методик оцінки вартості сільськогосподарських земель;
- ✓ відсутність дієвих механізмів контролю за діями учасників ринку;
- ✓ високий рівень тінізації на ринку сільськогосподарських земель;
- ✓ недосконалість земельного законодавства наносить аграрній сфері непоправної шкоди[5].

За даними статистики, у 2010 році сільськогосподарське виробництво в Україні скоротилося. Обсяг виробництва продукції рослинництва за I півріччя 2010р. порівняно з відповідним періодом 2009р. був меншим на 3,0%, у тому числі в аграрних підприємствах – на 19,4%, а в господарствах населення збільшився на 10,9%.

Під урожай 2010р. сільськогосподарські культури посіяно на площі 26,7 млн.га, з них в аграрних підприємствах – на 18,8 млн.га (70,3% загальних площ), у господарствах населення – на 7,9 млн.га (29,7%).

Порівняно з 2009р. загальна посівна площа зменшилась на 254 тис.га (на 0,9%), у тому числі в аграрних підприємствах – на 420 тис.га (на 2,2%), у господарствах населення – збільшилась на 166 тис.га (на 2,1%).

У I півріччі 2010р. обсяг виробництва продукції тваринництва порівняно з відповідним періодом 2009р. зріс на 4,1%, у тому числі в аграрних підприємствах – на 11,0%, у господарствах населення – скоротився на 0,8%.

У січні–червні 2010р. господарствами всіх категорій реалізовано на забій 1,4 млн.т худоби та птиці (у живій вазі), що на 7,3% більше порівняно з відповідним періодом 2009р., вироблено 5,5 млн.т молока (на 3,2% менше) та 8,5 млрд.шт. яєць (на 5,4% більше). В аграрних підприємствах відбулося зростання реалізації худоби та птиці на забій (на 14,4%) та виробництва яєць (на 8,9%), але скоротилося виробництво молока (на 0,1%). У господарствах населення скорочено виробництво м'яса (на 0,1%), молока (на 3,9%), але зросло виробництво яєць (на 1,3%). Частка господарств населення у загальному виробництві цих продуктів тваринництва у I півріччі 2009 р. складала відповідно 46%, 79% та 44%.

У сільськогосподарських підприємствах порівняно з 1 липня 2009р. відбулося скорочення чисельності великої рогатої худоби (на 5,4%), у тому числі корів (на 3,7%) та овець і кіз (на 1,6%); зросло поголів'я свиней (на 16,4%) та птиці всіх видів (на 6,4%).

Загальний обсяг реалізованої аграрними підприємствами власно виробленої продукції за січень–червень 2010р. порівняно з відповідним періодом 2009р. зменшився на 11%, у тому числі продукції рослинництва – на 29%, а тваринництва – збільшився на 11%.

Середні ціни продажу аграрної продукції сільськогосподарськими підприємствами за всіма напрямками реалізації за січень–червень 2010р. порівняно з відповідним періодом 2009р. зросли на 23%, у тому числі продукції рослинництва – на 38%, тваринництва – на 12%. У червні 2010р. порівняно з травнем середні ціни реалізації сільськогосподарської продукції знизилися на 6%, у тому числі продукції рослинництва – на 10%, тваринництва – на 3%.

За I півріччя 2010р. на переробні підприємства загалом надійшло 673 тис.т живої ваги худоби та птиці (на 30,2% більше, ніж за I півріччя 2009р.) та 2332 тис.т молока (на 3,3% менше). Із загального обсягу надходжень від усіх категорій аграрних товаровиробників закуплено 233 тис.т худоби та птиці (на 20,3% більше, ніж торік) та 2309 тис.т молока (на 2,4% менше). Крім того, переробними підприємствами використано для переробки 437 тис.т власно вирощеної худоби та птиці (на 36% більше).

На 1 липня 2010р. в сільськогосподарських підприємствах (крім малих) та підприємствах, що здійснюють зберігання, переробку зернових культур, було в наявності 4,9 млн.т зерна (на 33% менше проти 1 липня 2009р.), у тому числі 2,4 млн.т пшениці, 1,1 млн.т ячменю, 0,7 млн.т кукурудзи, 0,4 млн.т жита. Безпосередньо в аграрних підприємствах зберігалось 2,2 млн.т зерна (на 25% менше), у тому числі 0,8 млн.т пшениці, 0,7 млн.т ячменю, 0,4 млн.т кукурудзи, 0,1 млн.т жита. Зернозберігаючі та зернопереробні підприємства мали в наявності 2,7 млн.т зерна (на 38% менше), у тому числі зернозберігаючі – 1,6 млн.т (на 43% менше)[6].

Неможливість введення приватної власності на землю в Україні у XXI столітті обґрунтовується об'єктивним існуванням суперечності між сільськогосподарським та бізнесовим циклами[2]. Сільськогосподарський цикл триває від одного року до сотень і більше років. Бізнесовий – один – п'ять(десять) років. Відсутність механізмів узгодження між сільськогосподарськими та бізнесовими циклами призводить до того, що використання самоорганізаційних механізмів ринку у сільському господарстві йому шкодить. Цьому сприяє низька якість економічного зростання ринкової (ліберальної) економіки, за яким порушується оптимум за

Паретто: добробут суспільства досягає максимуму, а розподіл ресурсів стає оптимальним, якщо будь-яка зміна цього розподілу погіршує добробут хоча б одного суб'єкта економічної системи[7]. Тому ефективність функціонування одних суб'єктів в умовах ринкової економіки часто означає неефективність та банкрутство інших.

Слід зазначити, що на сучасному етапі оптимум Паретто в умовах ринку порушується постійно. Ринкова економіка функціонує в умовах жорсткої конкурентної боротьби, коли капітали одного суб'єкта можуть формуватися за рахунок інших суб'єктів (відомі фінансові піраміди, випуск продукції низької якості, нечесна конкуренція та ін.) або за рахунок держави (тіньова економіка, невіплата податків) або неефективне державне управління компенсується не виправданим підвищенням податків, тарифів на комунальні послуги. В умовах ринку закономірним результатом конкурентної боротьби є банкрутство, коли економічна перемога одних означає банкрутство та припинення діяльності інших суб'єктів. Цей аспект проблеми набуває інших параметрів в умовах глобальної конкуренції. Глобалізація економіки розширяє до безкінечності можливості експлуатувати слаборозвинуті держави високорозвинутими, за рахунок яких вони здійснюють нагромадження капіталу.

Введення приватної власності в Україні на сучасному цивілізаційному розвитку суперечить ефективності функціонування сільськогосподарського виробництва, тому що остання залежить від технології виробництва, яка потребує застосування геоінформаційної технології (ГІС-технологія) — комп'ютерна технологія вводу, зберігання, обробки і представлення просторово координованої інформації; технологічна основа створення географічних й інформаційних систем на базі специфічних методів організації даних, аналізу й оцінювання їхньої просторової мінливості (геостатистики), інтеграції та представлення інформації до систем підтримки прийняття рішень. Визначення «географічна» у назві географічних інформаційних систем і геоінформаційних технологій є, по суті, синонімом просторової інформації [цит за 8, с.10]. Застосування даної технології можливе тільки на макроекономічному рівні і дає можливість здійснювати комплексний постійний моніторинг за станом збереженості ґрунтів від ерозії, внесення добрив, проведення моніторингу врожайності і т. ін.

Крім негативного економічного впливу на результати господарювання сільськогосподарських підприємств, слід також здійснити аналіз чинників неекономічного впливу глобалізації. Ефективність функціонування агропромислової сфери в цілому та сільськогосподарських підприємств, зокрема, прямо залежить від природних умов. У 2010 році у світі почалися глобальні аномальні природні явища: посухи, пожежі, зливи, повені, інфекції, буревії тощо, з якими не те що окремі підприємства, цілі держави не можуть ефективно боротися. Глобальне потепління уже негативно позначилося на погодних умовах у світі, тому цілком вірогідно, що людство уже запізнилося із прийняттям ефективних заходів проти глобального потепління. Звідси, аналізувати умови економічної ефективності господарювання окремого підприємства можна тільки на макроекономічному рівні, тому що окреме підприємство не може самостійно ні передбачити, ні боротися із негативними наслідками природи. У цьому сенсі держава має виконувати системоутворюючу функцію: прогнозувати негативні явища природи та робити запобіжні заходи, готувати засоби з ліквідації негативних наслідків природного впливу.

Як свідчать останні події з негативними впливами погоди на сільськогосподарську діяльність в Україні суб'єкти підприємницької діяльності самостійно бо-

ротися не можуть. Крім того, у них не розвинуті страхування і перестраховання сільськогосподарської діяльності. Наприклад, самостійно прогнозувати повені та боротися з ними, які постійно відбуваються у районі Карпат в останні роки. Самостійно боротися з негативними наслідками селяни не можуть, які викликані рукотворним негативним впливом виробничої (так званої “бізнесової”) діяльності, вирубною лісів на схилах Карпат.

Як свідчать останні події, у світовій економіці країнам нелегко забезпечити стабільний розвиток національних економік та ефективність підприємств. Економічний світ став глобальним, тому, щоб вижити кожному підприємству, потрібно володіти необхідними інструментами забезпечення стабільного функціонування. Однак рушійні сили тільки ринкової економіки не здатні самоорганізуватися таким чином, щоб суспільні інтереси були забезпечені і прибуток сільськогосподарських підприємств був достатнім, і екологія була відтворена. Виконання цих завдань можливо тільки на макроекономічному рівні. Причому йдеться про використання рушійних сил ринкової системи господарювання і макроекономічного державного управління. Кожен із господарюючих суб'єктів має виконувати свою функцію [4, с.116-168]. Системоутворююча функція має виконуватися органами влади. Цю функцію ні бізнес, ні населення виконати не в змозі. Основна проблема у виконанні цієї функції - у знаходженні оптимального співвідношення між інтересами суспільства та громадянами, окремими соціальними групами при розподілі знов утвореної вартості.

А. Аганбегян, аналізуючи процес розподілу доданої вартості у Росії, констатує, що за попередній період, починаючи з 1992 по 2009 рр., з'явився великий прошарок бідних при небувалій високій диференціації доходів, великому розриву у рівні доходів багатих і бідних. Якщо, наприклад, у країнах Західної Європи 10% доход багатих сімей перевищує середній доход 10% бідних в середньому у 6-8 разів, то у Росії цей показник в останні роки піднявся з 13-14 до 17,5 разів [3]. В Україні розрив між доходами багатих і бідних ще більший. В Україні, за офіційними повідомленнями, тіньова економіка становить половину обсягів ВВП.

Наведені статистичні дані в Росії та в Україні свідчать про те, що держава не утворила механізму, який би забезпечував одночасно і стимули до ефективної праці, і соціальну справедливість.

Висновки. Таким чином, аналіз сучасних глобальних впливів на ефективність сільськогосподарських підприємств засвідчив такі результати:

- природа глобальної кризи у світовій економіці у 2007-2010 рр. – стихія у формуванні похідних фінансових документів, у результаті чого здійснився відрив фінансового капіталу від реального, що негативно вплинуло на ефективність функціонування підприємств. Ускладнюється глобальна фінансова криза відсутністю свідомого глобального пошуку механізмів розв'язання суперечностей сільськогосподарськими та бізнесовими циклами, які формуються стихійно, що й викликає, час від часу, народження глобальних фінансово-економічних криз;

- на ефективність діяльності сільськогосподарського підприємств негативно впливають глобальні трансформаційні процеси, які здійснюються стихійно, які ускладнюються якістю соціально-економічного зростання: можливість одних суб'єктів ринку жити за рахунок інших або за рахунок держави;

- розвиток сучасних геоінформаційних технологій потребує розробки єдиного, керованого на макроекономічному рівні, стратегічного плану управління роз-

---

витком агропромислового комплексу із активним застосуванням рушійних сил ринкової економіки - ініціативи кожного господарського суб'єкта.

Перспективи дослідження ефективності функціонування сільськогосподарських підприємств мають спрямовуватися у напрямі включення у поле впливу комплексу чинників, які активно впливають на результативність аграрної сфери економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 р. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://who-is-who.com.ua>.
2. Мартиненко В.Ф. Земля як інвестиційний ресурс у системі суспільного розвитку// Демократичне врядування: наук. вісник Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України – Вип 3. – Львів: ЛРІДУ НАДУ – 2009. – Електронний ресурс: Режим доступу: <http://www.lvivacademy.com>.
3. Аганбегян А. Кризис: беда и шанс для России. Електронний ресурс. Режим доступу: www.akniga.ru.
4. Мартиненко В.Ф. Державне управління інвестиційним процесом в Україні: Навч. посіб.-К.: НАДУ, 2008. – 300 с.
5. Земельний вісник України. - Електронний ресурс: Режим доступу: <http://www.zemnews.com.ua>.
6. Соціально-економічне становище України за січень–червень 2010 року. Повідомлення Державного комітету статистики України.Електронний ресурс: Режим доступу:
7. Вікіпедія. Електронний ресурс: Режим доступу: www.wikipedia.org.
8. Ладичук Д.О., Пічура В.І. Бази даних геоінформаційних систем – Херсон: Вид-во ХДУ, 2006. - 68 с.

УДК 338.436:633.18

ПОТОЧНА КОН'ЮНКТУРА ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ РИСУ І РИНКУ ПРОДУКТІВ ЙОГО ПЕРЕРОБКИ В УКРАЇНІ

Дудченко В.В. – к. с.-г. н.,

Дяченко К.С. – н. с.,

Чекамова О.І. – н. с., Інститут рису НААН України;

Морозов Р.В. – к. е. н., ННЦ "Інститут аграрної економіки" НААН України

Постановка проблеми. Удосконалення аграрного ринку зони Степу повинно тісно узгоджуватися з потребами ринку і великих міст та експортно-імпортною діяльністю. Ключовою основою цього процесу має стати зерновий ринок і ринок продуктів його переробки. Він є одним із найбільш великих сегментів загального аграрного ринку України [2, с. 905]. Відомо, що ринок є головним чинником регулювання взаємовідносин між виробником сільськогосподарської продукції і споживачем продовольчих товарів. Дослідження умов функціонування ринку продукції рисівництва спрямовано на ефективне використання наукових досягнень з ме-